

Відгук

офіційного опонента – доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора Костюкевича Віктора Митрофановича на дисертаційну роботу Малиновського Андрія Ігоровича на тему: **«Особистісні детермінанти формування іміджу тренера з футболу як фактор професійного вдосконалення»**, представленої на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Актуальність обраної теми. Аналіз літературних джерел та даних Internet дозволяє прийти до узагальнюючого висновку про особливість професії тренер у виді спорту номер один – футболі. Ефективне управління футбольною командою це перша ознака високої кваліфікації та професійно-педагогічної майстерності тренера. Для того, щоб стати справжнім футбольним тренером на думку відомого італійського спеціаліста Енцо Сассо, претенд на цю фахову посаду має володіти чотирма основними якостями:

- 1) мати покликання до цієї діяльності;
- 2) бути комунікабельною людиною з відкритим характером, що дозволяє встановлювати контакти з гравцями;
- 3) розбиратись у психології гравців, і чим глибше, тим краще;
- 4) бути досвідченою, ерудованою людиною.

Професійна діяльність тренера складна та багатогранна. Умовно можна визначити шість основних критеріїв управлінської діяльності футбольного тренера: комплектування команди; спеціальна підготовка; постановка гри; визначення основного складу; оперативне управління командою під час гри. Вирішення всіх цих аспектів управлінської діяльності може бути ефективним лише для фахівців, що володіють організаційними, гностичними, конструктивними та безпосередньо тренерськими вміннями.

Складовими особистості успішного тренера є особливості мотиваційної, інтелектуальної, емоційно-вольової сфери та самосвідомості.

Варто зазначити, що проблема управлінської діяльності тренера спортивної команди досліджувалася багатьма вітчизняними (В. І. Вороною, Т. В. Петровською, В. Г. Лоосом, Г. Д. Бабушкіним, А. М. Якімовим, Є. С. Жаріковим, А. С. Шигаєвим, Ю. А. Коломойцевим) та зарубіжними (Б. Д. Кретті, В. Параносичем, Р. С. Уейнбергом, Д. Годлодом, W. P. Morgan, T. Scaboute) науковцями.

Однак однією з складових успішного футбольного тренера футбольної команди є його імідж, що розглядається як особливий психічний образ, який сильно і певним чином впливає на емоції,

поведінку та відносини особистості чи соціальної групи, якою і є футбольна команда. З іншої точки зору, імідж розглядається як ідеальний об'єкт, що виникає у масовій свідомості, не підлягає прямому виміру, оцінити його можливо лише за характером ставлення людей, що виявляється у спілкуванні, діяльності, виборі.

Аналіз літератури засвідчив, що проблема іміджу у футболі потребує окремого дослідження, зокрема щодо вивчення складових характеристик іміджу, механізмів його впливу на ефективність управлінської діяльності футбольного тренера.

Отже, актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена даними теорії та практики спортивної науки.

Дисертаційна робота виконана згідно науково-дослідної теми 2.19 «Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності» на 2016-2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U001627) відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр. Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету фізичного виховання і спорту України (протокол № 7 від 01.02.2016 року). Вклад здобувача як співавтора теми полягає у обґрунтуванні структурної моделі функціонального іміджу тренера з футболу; обґрунтуванні та розробці методики діагностики особистісних детермінант формування професійного іміджу футбольного тренера; розробці технології формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій. Наукові положення, практичні рекомендації, висновки, що викладені у дисертаційній роботі, достатньою мірою обґрунтованості експериментальними даними, а також відповідають поставленим меті та завданням дослідження.

Достовірність результатів дослідження обумовлена:

– проведенням багаторічного трьохетапного дослідження, що дозволило у логічній послідовності вирішити поставлені завдання протягом 2016-2018 рр. у процесі констатувального та формувального експериментів;

– достатнім науковим і методичним рівнем досліджень з використанням адекватним гіпотезі досліджень сучасних методів. Зокрема, в роботі було використано: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел; метод контент-аналізу даних; педагогічний експеримент; анкетування; метод експертних оцінок; методи математичної статистики у т.ч. кореляційний аналіз та кластерний аналіз;

– залучення до дослідження необхідної кількості респондентів (96) з команд різної кваліфікації: юнацька збірна України – U-17; юнацька збірна України U-19; молодіжна збірна України U-21; ФК «Шахтар» (Донецьк) та інші футбольні команди; у дослідженні також взяли участь 42 респонденти – експерти, представники УАФ, тренери;

– логічно обґрунтованою гіпотезою проведення досліджень відповідно до поставленої мети та завдань.

Мета дослідження полягала у науковому обґрунтуванні та розробці технології, спрямованої на підвищення ефективності процесу формування та корекції професійного іміджу тренерів з футболу.

Мета роботи вичерпно розв'язана у логічно поставлених п'яти завданнях на основі методів дослідження.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні соціальних та особистісних детермінант формування професійного функціонального іміджу футбольного тренера. Варто зазначити, що автором вперше сформульовано та обґрунтовано поняття «Функціональний імідж» та визначені його змістові характеристики.

В роботі розроблена технологія формування та корекції професійного функціонального іміджу футбольного тренера в процесі професійного вдосконалення.

Автором підтвержені та доповнені дані щодо динаміки прояву важливих якостей тренера на різних етапах професійного вдосконалення, дані щодо взаємозв'язків у системі «тренер – спортсмен».

Практичне значення дослідження обумовлене розробкою педагогічної технології, спрямованої на підвищення ефективності процесу формування професійного іміджу футбольного тренера. Результати досліджень впроваджено у навчальний процес кафедр Національного університету фізичного виховання і спорту України, збірних команд України з футболу.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, а також на конференціях та семінарах кафедри педагогіки та психології НУФВСУ.

За матеріалами дисертаційної роботи здійснено 15 публікацій, зокрема 9 публікацій у фахових виданнях України, з них 5 публікацій у виданнях, що включені до науково-метричних баз.

Особистий внесок здобувача у спільних публікаціях полягає у розробці та обґрунтуванні основних ідей та напрямів дослідження, безпосередньому проведенні досліджень та інтерпретації їх результатів.

Дисертаційна робота складається із анотацій, вступу, шести розділів, практичних рекомендацій, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 225 ст. друкованого тексту, проілюстрована 19-ти таблицями та 19-ти рисунками. У роботі використано 203 літературних джерел у т.ч. 56 – латиницею.

У вступі дисертаційної роботи здобувачем наукового ступеня обґрунтовано актуальність теми роботи; подано інформацію про зв'язок роботи з науковими темами, планами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичну значущість дослідження; наведено дані щодо апробації результатів дослідження, публікацій, структури та обсягу дисертації.

У першому розділі «Теоретичні аспекти проблеми формування іміджу тренера з футболу як фактору професійного вдосконалення» автором висвітлено теоретичні положення іміджу в науковій літературі, подана структура іміджу спортивного тренера, схарактеризовано етапи професійного вдосконалення тренера з футболу, здійснено опис впливу різних типів керівництва на ефективність управління спортивною командою, проаналізовано індивідуальні особливості тренера, що впливають на успішність спортсменів.

На основі аналізу літературних джерел здобувачем визначені важливі складові формуванні іміджу спортивного тренера:

- 1) імідж повинен формуватися відповідно завдань ефективної змагальної діяльності;
- 2) необхідно, щоб імідж відображав уявлення про ідеальний (бажаний) образ тренера;
- 3) варто передати можливість оперативного відображення в іміджі тренера вимог конкретної ситуації.

Результати проведеного аналізу літературних джерел склали зміст першого розділу роботи та дозволили сформуванню робочої гіпотезу дослідження відповідно до актуальності теми дисертаційної роботи.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» подана інформація щодо методів дослідження з урахуванням їх застосування для вирішення кожного із поставлених завдань.

У цьому розділі викладено інформацію про організацію трьох-етапного дослідження та здійснено характеристику учасників наукового пошуку.

У третьому розділі «Соціально-психологічні складові іміджу ефективного футбольного тренера» здобувачем науково ступеня здійснено аналіз структури іміджу ефективного тренера. Зокрема, структурна модель іміджу футбольного тренера складається з індивідуально-психологічних якостей і характеристик, поведінки і взаємодії, соціального статусу й освіти, зовнішності, соціальних знань і вмінь.

Автор визначив за допомогою анкетування тренерів змістовні складові та індивідуально-психологічні детермінанти іміджу успішного тренера. До цих складових було віднесено спеціальні знання та вміння (6%); особливості поведінки та взаємодії (15%); індивідуально-психологічні якості (59%); характеристики зовнішності (5%); статус та професійна освіта (15 %).

За оцінками експертів включені наступні складові іміджу тренера: мотиваційні (5,82%), організаційні (17,97%), емоційні (3,33%), стресостійкість (5,16%), моральні (12,15%), вольові (3,16%), психологічні якості (1,33%).

У четвертому розділі «Порівняльна характеристика особистісних детермінант іміджу тренера з футболу на різних етапах професійного вдосконалення при роботі із командами різного рівня» визначено

зв'язок між віком, стажем спортсменів та оцінкою складових показників іміджу тренера, а також особистісні детермінанти професійного іміджу тренера з футболу при роботі з командами різного рівня.

У цьому розділі схарактеризовано спеціальні уміння в структурі іміджу футбольного тренера. В результаті експертної оцінки визначено одинадцять характеристик, що відображають спеціальні знання та вміння тренера.

В розділі проаналізовано статус та професійну освіту в структурі іміджу тренера з футболу при роботі з командами різного рівня. Також, визначені найбільш вагомі функціональні показники в структурі іміджу тренера для мотиваційної, когнітивної, емоційної, моральної, комунікативної складових.

У **п'ятому розділі «Технологія формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу»** автором висвітлено зміст технологічного підходу щодо формування професійного іміджу футбольного тренера та принципів науковості, процесуальності, дієвості. У розділі подано структуру та зміст окремих модулів, з визначенням мети та завдань модулів при формуванні професійного іміджу тренера футбольної команди.

У **шостому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** здійснено аналіз теоретичних передумов вивчення проблеми іміджу у зарубіжній та вітчизняній науці. Зокрема, розв'язання проблеми формування іміджу спортивного тренера базуються на дослідженнях психології міжособистісного сприйняття (Т.М. Андрєєва), психології взаємодії та спілкування (О.Н. Леонт'єв, С.Л. Рубінштейн), психології впливу (В.В. Москаленко), теорії функціональних психологічних систем та адаптації (П.К. Анохін), психології соціального пізнання через Я-концепцію, Я-образ (Кулі, Мід, Роджерс).

У роботі доповнено результати дослідження професійного іміджу тренера Т.Н. Бушуєвої, Т.В. Петровської, Т.Д. Бабушкіна та інших науковців.

В той же час автором вперше введено поняття «функціональний імідж». Абсолютно новим у роботі є виділення складових функціонального іміджу футбольного тренера. Також, у дисертаційній роботі вперше розроблена технологія формування та корекції професійного іміджу тренера з футболу та експериментально перевірена його ефективність.

Стиль та мова дисертації. Дисертаційна робота написано українською літературною мовою, лаконічно, методично грамотно, витримана стосовно орфографічних та стилістичних правил.

Структура та зміст автореферату повністю відображає результати дослідження, що представлені у дисертаційній роботі.

Загалом, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, варто зазначити ряд дискусійних положень та недоліків.

1. У дослідженні використовувався метод експертних оцінок. Варто було перевірити ступінь узгодженості думок експертів за допомогою

статистичних методів, наприклад, з використанням коефіцієнта конкордації Кенделла.

2. У 3-му розділі варто було б більш ширше дослідити вплив на формування іміджу тренера футбольної команди засобів масової інформації. Дуже часто гравці сприймають того чи іншого тренера з точки зору іміджу навіть тоді, коли він не є їхнім тренером.
3. На рис. 3.1. (ст. 74) представлена структурна модель іміджу футбольного тренера, перцептивні, організаційні, комунікативні, конструктивні, експресивні здібності віднесено до спеціальних знань та умінь. Можливо це є дискусійне зауваження.
4. У тексті роботи команда ФК «Шахтар» (Донецьк) представлена як команда вищої ліги (ст. 107), а не прем'єр-ліги.
5. Вбачається, у 4-му розділі рис. 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6 є недостатньо інформативними щодо аналізу результатів дослідження.
6. Висновки до розділів дисертаційної роботи прийнято викладати без нумерації в межах до 1,5 сторінок. Висновки до четвертого розділу перевершують рекомендований обсяг і вони пронумеровані.
7. Висновок за № 9 варто було б сформулювати більш коректно з посиланням на числові результати дослідження. Принаймні слова «певні та незначні розбіжності» не узгоджуються зі змістом наукових висновків
8. У роботі є орфографічні та стилістичні помилки. Зокрема, на ст. 3, 23, 35, 61, 84, 94, 111, 153.
9. Вбачається, що 5-й розділ дисертації викладений у стилі методичних рекомендацій без публікацій тексту, відсутністю до розділу. Варто було б внести матеріал цього розділу в додатках.
10. Доцільно було б у дослідженні визначити взаємозв'язок між компонентами (складовими) іміджу та стилем керівництва футбольного тренера.
11. Заслуговує на схвалення аналіз становлення фахівця (1-й розділ роботи), стадії оптанта, адепта, адепт анти, інернала, майстра, стадія авторитету, наставника. Можливо, було б доцільним поєднати ці стадії з станом становлення професійного іміджу футбольного тренера.
12. З тексту роботи не зрозуміло, як визначалась низька, помірна, середня, висока вагомість якостей у структурі іміджу тренера з футболу.

Зазначені зауваження та недоліки в переважній більшості носять дискусійний характер та не впливають на позитивний зміст дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Враховуючи актуальність теми дослідження, наукову новизну, практичне значення, ступінь обґрунтованості, наукових положень, практичних рекомендацій та висновків, можна констатувати, що дисертаційна робота «Особистісні детермінанти формування іміджу тренера з футболу як фактор професійного вдосконалення» є самостійним і

завершеним науково-дослідним дослідженням, що відповідає вимогам пунктів 9.11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. за № 567 (зі змінами), а її автор – Малиновський Андрій Ігоревич заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного
виховання та спорту,
професор, професор кафедри
теорії і методики спорту
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського



В.М. Костюкевич

В.М. Костюкевич

Костюкевич В.М.
Татаренко
адмін

